

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conferenceการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน โนนกระสัง
อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมาExtension of Khao Dawk Mali 105 Rice Production for Members of Non Krasang Community Rice
Center, Phimai District, Nakhon Ratchasima Provinceนรภัทร ศรีชนะนอก (Noraphat Srisanok)¹ เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (Chalerm Sak Toomhirun)² จินดา ขลิบทอง (Jinda Khlibtong)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ศึกษา (1) เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิก (2) เพื่อศึกษาสภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของสมาชิก (3) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 (4) เพื่อศึกษาการได้รับและความต้องการรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 (5) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนโนนกระสัง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 350 คน ทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้ตัวอย่างจำนวน 187 คน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประเภทเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า เป็นเพศหญิงร้อยละ 63.6 และร้อยละ 36.4 เป็นเพศชาย ระดับการศึกษา พบว่า ร้อยละ 63.1 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 23.5 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา ร้อยละ 8.0 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. ร้อยละ 4.8 มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 0.5 มีระดับการศึกษา อนุปริญญา/ปวส สภาพการผลิตการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ระยะตัดถอนพันธุ์ปน พบว่า ร้อยละ 99.5 ตัดถอนพันธุ์ปนระยะโน้มรวงและระยะแตกกอ รองลงมาร้อยละ 84.0 ตัดถอนพันธุ์ปนระยะออกดอก ร้อยละ 49.7 ตัดถอนพันธุ์ปนระยะกล้า และร้อยละ 16 ตัดถอนพันธุ์ปนระยะอื่นๆ ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 การเตรียมการและการปลูก พบว่า เกษตรกรมีความรู้โดยตอบถูกต้องทั้งหมดร้อยละ 100.0 มีความรู้ในประเด็นเมล็ดข้าวเปลือกที่มีชีวิตและเมื่อนำไปปลูกจะได้ต้นข้าวที่เจริญตรงตามพันธุ์ของเมล็ดข้าวเปลือกนั้น รองลงมาร้อยละ 99.5 มีความรู้ในประเด็นชั้นของเมล็ดพันธุ์ข้าว ได้แก่ ชั้นพันธุ์คัด ชั้นพันธุ์หลัก ชั้นพันธุ์ขยาย และชั้นพันธุ์จำหน่าย ข้อเสนอแนะการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาพัฒนาด้านองค์ความรู้ในการพัฒนาศักยภาพ และขาดการพึ่งตนเองด้านการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 มีแนวทางในการปฏิบัติเพื่อประโยชน์ได้อย่างแท้จริง และทำให้การส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนนั้นประสบผลสำเร็จ ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการได้อย่างมั่นใจ

คำสำคัญ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 การส่งเสริมการเกษตร

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนากาเกษตร) แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช noraphat.sri@mystou.net

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช artoom@hotmail.com

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช arkjin@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

Abstract

This research had an objective (1) to study fundamental and socio-economic factors of the members (2) to study condition of KDML 105 rice seed production of the members (3) to identify problems and solutions for KDML rice seed production of the members and (4) to study supply and need in form of agricultural extension for KDML 105 rice seed production of the members. (5) to analyze the guidelines for promoting the production for KDML 105 rice seed production of the members of community rice centers. Then, The population used in this research is 350 members of the Non Krasang Community Rice Center, Phimai District, Nakhon Ratchasima Province were randomly sampled using simple sampling. number 187 people. This research was a survey research by using interviews to collect data. The data analysis was done by computer programs. The statistics for data analysis includes frequency, percentage, average, minimum, maximum and standard deviation. For the results, Found that most of them were female, 63.6 percent, and 36.4 percent are male. At the education level, it was found that 63.1 percent of them had primary education. Followed by 23.5% had a secondary education at 8.0%, had a high school education / vocational certificate, 4.8% had a bachelor's degree, 0.5% had an education level. Diploma / Vocational. Production conditions The production of white jasmine rice seeds 105 at the cutting stage was found that the majority of 99.5 percent were cut off with the inclination and tillering. Followed by 84.0% was cut off with flowering stage, 49.7% cut off with seedling stage, and 16% cut off with seedling stage. Factors affecting the production of white jasmine rice seed 105, preparation and planting showed that the farmers had 100.0 percent knowledge of the correct answer. Knowledge of living paddy grains And when planted, it will produce rice that grows exactly according to the variety of that paddy seed Followed by 99.5 percent had knowledge of the rice seed stratification, ie the selective strains. Main breed class Extended species And distribution varieties. Suggestions for the production of white jasmine rice seed 105 I would like the relevant agencies to develop knowledge in developing potential. And continued lack of self-reliance in public relations. Guidelines for promoting the production of white jasmine rice seeds 105 with practical guidelines for real benefits. And made the promotion of rice seed production by members of the Community Rice Center to be successful. Can meet the desired goals confidently.

Keywords: KDML 105 rice seed production, Agricultural Extension Department

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

บทนำ

ข้าวเป็นพืชอาหารที่สำคัญชนิดหนึ่งของโลก โดยเฉพาะประเทศในภูมิภาคเอเชียที่นิยมรับประทานข้าวเป็นอาหารประจำวันมากกว่าในภูมิภาคอื่นๆของโลก ข้าวที่ผลิตได้ส่วนใหญ่จะใช้ในการบริโภคภายในประเทศ ทำให้มีข้าวเพียงร้อยละ 6 เท่านั้นที่เข้าสู่ตลาดการค้าข้าวระหว่างประเทศ โดยประเทศที่มีบทบาทมากที่สุดในการส่งออกข้าว คือประเทศไทย รองลงมาคือ อินเดีย เวียดนาม จีนและพม่า ตามลำดับ อาชีพหลักของชาวไทย คือการทำการเกษตรกรรม ส่วนใหญ่จะเป็นการปลูกข้าวกัน การบริโภคข้าวเป็นสำคัญ จากการรายงานของสำนักเมล็ดพันธุ์ข้าว ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวปีละประมาณ 56- 58 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 57 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด โดยมีครัวเรือนเกษตรกรที่ทำนา 3.70 ล้านครัวเรือน ได้ผลผลิตปีละประมาณ 28.0 - 30.0 ล้าน ตันข้าวเปลือก มีมูลค่าประมาณปีละ 180,000 - 200,000 ล้านบาท และเป็นสินค้าส่งออกสำคัญสามารถสร้างรายได้

ในปีการเพาะปลูก 2562/2563 พบว่า ประเทศไทย มีพื้นที่ปลูกข้าวนาปี 58,645,474 ไร่ ผลผลิต 25,236,345 ตัน มีปริมาณเมล็ดพันธุ์ 1,099,168 ตัน อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ 18.74 กิโลกรัมต่อไร่ และข้าวนาปรังมีพื้นที่เพาะปลูก 10,456,546 ไร่ มีปริมาณเมล็ดพันธุ์ 288,474 ตัน และมีอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ 27.59 กิโลกรัมต่อไร่ และมีความต้องการปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ปลูก 1,398,492 ตัน โดยเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ซื้อ ปีละ 713,231 ตัน (51%) และเป็นเมล็ดพันธุ์ที่เก็บไว้ใช้เอง ปีละ 685,261 ตัน (49%) (จุลณัฏ โปทรัพย์เจริญลาภ, 2551) จากข้อมูลดังกล่าว ปัญหาสำคัญที่พบและเป็นปัญหาเรื้อรังในปัจจุบัน เพราะมีผลโดยตรงต่อปริมาณและคุณภาพข้าวไทยก็คือ ขาวนาขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ (seed) คุณภาพดี แม้ว่าจะมีชนิดพันธุ์ (variety) ที่ดีใช้แล้วก็ตามเพราะชาวนามักจะใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่เก็บไว้ใช้เองต่อเนื่องกันหลายปี ทำให้เมล็ดพันธุ์ไม่บริสุทธิ์ โดยเฉพาะชาวนาที่ไม่ทราบวิธีการคัดเลือก และเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์อย่างไม่ถูกวิธี การขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวของชาวนาเป็นความเดือดร้อนอย่างยิ่ง มักแก้ไขปัญหามาโดยวิธีกู้ยืมจากพ่อค้าคนกลาง กู้ยืมเป็นข้าว หรือเป็นเงิน โดยต้องเสียดอกเบี้ย ซึ่งเป็นผลให้ผู้กู้เสียเปรียบอย่างมาก และทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น

จากปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพของชาวนา กรมการข้าว และกรมส่งเสริมการเกษตร จึงได้ร่วมกันดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการรวมตัวกัน เพื่อจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน หลักที่สำคัญคือ การผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว คุณภาพดีในชุมชน รวมถึงเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว มุ่งเน้นให้ชาวนามีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาตนเอง เนื่องจากในการส่งเสริมและการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนที่ผ่านมามีข้อจำกัดหลายประการจึงส่งผลให้ศูนย์ข้าวชุมชนที่จัดตั้งขึ้นแล้วขาดการส่งเสริมไม่สามารถดำเนินงานตามกิจกรรมต่างๆของศูนย์ข้าวชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนโนนกระสัง อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาปรับใช้ในการทำงานเพื่อพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนให้ได้รับการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 สามารถผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว คุณภาพดีสู่ชุมชนอย่างเพียงพอและทั่วถึง ยังส่งผลให้ชาวนาในชุมชนได้ใช้เมล็ดพันธุ์คุณภาพดี สามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีในชุมชนและประเทศชาติได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิก
2. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของสมาชิก
4. เพื่อศึกษาการได้รับและความต้องการรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของสมาชิก
5. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในศึกษา คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนโนนกระสัง อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 350 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 187 คน โดยใช้สูตร Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ มีทั้งหมด 6 ตอน ได้แก่ (1) คำถามเกี่ยวกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนโนนกระสัง อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดนครราชสีมา (2) คำถามเกี่ยวกับสภาพการผลิตการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของสมาชิก (3) ปัญหาและ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

ข้อเสนอแนะการผลิตการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของสมาชิก (4) การได้รับและความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของสมาชิก (5) วิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับโดยกำหนดเกณฑ์จากค่าคะแนนน้ำหนักเฉลี่ย $1.00 - 1.80 =$ น้อยที่สุด $1.81 - 2.60 =$ น้อย $2.61 - 3.40 =$ ปานกลาง $3.41 - 4.20 =$ มาก $4.21 - 5.00 =$ มากที่สุด

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนโนนกระสัง

สภาพทั่วไปของเกษตรกร พบว่า เป็นเพศหญิงร้อยละ 63.6 และร้อยละ 36.4 เป็นเพศชาย อายุ พบว่า ร้อยละ 41.7 อายุอยู่ในช่วง 51 – 60 ปี รองลงมาร้อยละ 38.5 อายุอยู่ในช่วง 40 – 50 ปี ร้อยละ 12.8 อายุอยู่ในช่วง มากกว่า 60 ปี และร้อยละ 7.0 อายุอยู่ในช่วง น้อยกว่า 40 ปี ประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ พบว่า ร้อยละ 46.5 มีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 6 - 10 ปี รองลงมาร้อยละ 43.3 มีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว มากกว่า 10 ปี และร้อยละ 10.2 มีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 1 – 5 ปี ตำแหน่งในศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า ร้อยละ 92.5 เป็นสมาชิกในศูนย์ข้าวชุมชน รองลงมาร้อยละ 5.9 เป็นกรรมการในศูนย์ข้าวชุมชน ร้อยละ 1.1 เป็นรองประธานในศูนย์ข้าวชุมชน และร้อยละ 0.5 เป็นประธานในศูนย์ข้าวชุมชน ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า ร้อยละ 96.8 มีผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว มากกว่า 400 กิโลกรัม / ไร่ รองลงมาร้อยละ 2.1 มีผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 – 300 กิโลกรัม / ไร่ และร้อยละ 1.1 มีผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 301 - 400 กิโลกรัม / ไร่ รายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า ร้อยละ 67.9 มีรายได้จากการผลิตข้าว ต่ำกว่า 10,000 บาท / ไร่ รองลงมาร้อยละ 31.0 มีรายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 30,001 - 50,000 บาท / ไร่ และร้อยละ 1.1 มีรายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 10,001 - 30,000 บาท / ไร่ ต้นทุนการผลิตสามารถอธิบายได้ดังนี้ ค่าเตรียมดิน 349.52 บาท/ไร่/ปี รองลงมาค่าเมล็ดพันธุ์ 275.05 ค่าจ้างปลูก 71.87 ค่าปุ๋ย 415.96 ค่าจ้างหว่านปุ๋ย 415.96 ค่าจ้างเก็บเกี่ยว 353.26 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง 56.14 บาท / ไร่ ค่าเช่านา 134.55 ค่าอื่นๆ 131.87 บาท/ ไร่

2. สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนโนนกระสัง

2.1 สภาพการผลิตการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของสมาชิกด้านการดูแลรักษา การกำจัดวัชพืช เกษตรกร ร้อยละ 97.9 กำจัดวัชพืชโดยใช้แรงงานคน และร้อยละ 2.1 กำจัดวัชพืชโดยใช้สารเคมี จำนวนครั้งในการกำจัดวัชพืช พบว่า เกษตรกรศูนย์ข้าวชุมชน โนนกระสัง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ส่วนใหญ่ร้อยละ 83.4 กำจัดวัชพืช 1 ครั้ง / ปี รองลงมาร้อยละ 10.7 กำจัดวัชพืช 2 ครั้ง / ปี และร้อยละ 5.9 กำจัดวัชพืช 3 ครั้ง / ปี ชนิดของวัชพืช พบว่า เกษตรกรศูนย์ข้าวชุมชน โนนกระสัง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ร้อยละ 52.4 เป็นหญ้าหนวด รองลงมาร้อยละ 23.0 เป็นหญ้า เทียนนา ร้อยละ 22.5 เป็นหญ้าพุ่มพวง และร้อยละ 2.1 เป็นหญ้า การใส่ปุ๋ย พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 100 ใส่ปุ๋ย โดยร้อยละ 97.9 ในปุ๋ยสูตรที่ 1 16-16-8 จำนวน 20-25 กิโลกรัม/ไร่ 20-30 หลังข้าวออก ครั้งที่ 2 สูตร 46-0-0 จำนวน 10 กิโลกรัม/ไร่ 30 วันก่อนข้าวออกดอก ร้อยละ 2.1 ใช้ปุ๋ยสูตร ครั้งที่ 1 สูตร 15-15-15 จำนวน 20-25 กิโลกรัม/ไร่ 20-30 หลังข้าวออก ครั้งที่ 2 สูตร 21-0-0 จำนวน 20 กิโลกรัม/ไร่ 30 วันก่อนข้าวออกดอก การใช้สารเคมี พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 100 เกษตรกรไม่ใช้สารเคมี การใช้สารเคมีกำจัดหนู พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100 เกษตรกรไม่ใช้สารเคมี จำนวนวันที่ระบายน้ำ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

ออกก่อนเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรศูนย์ข้าวชุมชน โนนกระสัง อำเภอฟินมาย จังหวัดนครราชสีมา ร้อยละ 98.4 ระบายน้ำออกก่อนการเก็บเกี่ยว 5 - 7 วัน และร้อยละ 1.6 ระบายน้ำออกก่อนการเก็บเกี่ยว 10 วันขึ้นไป ระยะตัดถอนพันธุ์ปน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 99.5 ตัดถอนพันธุ์ปนระยะโน้มรวงและระยะแตกกอ รองลงมาร้อยละ 84.0 ตัดถอนพันธุ์ปนระยะออกดอก ร้อยละ 49.7 ตัดถอนพันธุ์ปนระยะกล้า และร้อยละ 16 ตัดถอนพันธุ์ปนระยะอื่นๆ

2.2 ความสำคัญและการปฏิบัติต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

ความสำคัญและการปฏิบัติต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนโนนกระสัง อำเภอฟินมาย จังหวัดนครราชสีมา สามารถแยกเป็น 6 กิจกรรม ดังนี้

2.2.1 การเตรียมพื้นที่ พบว่า โดยรวมแล้วเกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากในด้านการเตรียมพื้นที่ เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า เกษตรกรปฏิบัติในระดับมากที่สุด คือ ไม่เผาตอซังในแปลงนาข้าว และมีการไถคราดและปรับระดับแปลง เกษตรกรให้ความสำคัญระดับมากที่สุดในประเด็น การไม่เผาตอซังในแปลงนาข้าว และการไถคราดและปรับระดับแปลงให้ราบเรียบสม่ำเสมอ

2.2.2 การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการตกกล้า พบว่า มีการเตรียมเมล็ดพันธุ์และการตกกล้าโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติที่มีระดับมากที่สุดคือ การผลิตเมล็ดพันธุ์โดยใช้เมล็ดพันธุ์จากแหล่งที่น่าเชื่อถือ เกษตรกรปฏิบัติในระดับปานกลาง ในประเด็น การตกกล้าเป็นแปลงยาวไปตามทางลม เว้นร่องเพื่อการระบายอากาศป้องกันการระบาดของโรค และเกษตรกรปฏิบัติในระดับน้อย ในประเด็น การแช่เมล็ดพันธุ์ข้าวในน้ำ 12 - 24 ชั่วโมง แล้วนำมาห่มต่อ 24 - 36 ชั่วโมง เกษตรกรให้ความสำคัญระดับมากที่สุดในประเด็น 1) การไม่เผาตอซังในแปลงนาข้าว และ 2) การไถคราดและปรับระดับแปลงให้ราบเรียบสม่ำเสมอ ตามลำดับ เกษตรกรให้ความสำคัญระดับมากในประเด็น การแช่เมล็ดพันธุ์ข้าวในน้ำ 12 - 24 ชั่วโมง แล้วนำมาห่มต่อ 24 - 36 ชั่วโมง

2.2.3 การปลูก พบว่า มีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีการปฏิบัติมากที่สุด คือ การใช้ข้าวพันธุ์และชั้นพันธุ์เดียวกันในการปลูกซ่อม เกษตรกรปฏิบัติในระดับปานกลาง ในประเด็น การปักดำข้าวเป็นแถว ปักดำจับละ 3 - 5 ต้น ลึกประมาณ 3 - 5 เซนติเมตร และการใช้กล้าที่มีอายุ 20 - 30 วัน เกษตรกรให้ความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า ทุกข้อมี ความสำคัญระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) ปักดำข้าวเป็นแถวเป็นแนว 2) ปักดำจับละ 3 - 5 ต้น ลึกประมาณ 3 - 5 เซนติเมตร 3) การใช้ข้าวพันธุ์และชั้นพันธุ์เดียวกันในการปลูกซ่อม 4) การใช้กล้าที่มีอายุ 20 - 30 วัน

2.2.4 การดูแลรักษา พบว่า โดยรวมแล้วมีระดับการปฏิบัติในการดูแลรักษาอยู่ในระดับปานกลาง โดยที่มีระดับในการปฏิบัติมากที่สุด คือ รักษาระดับน้ำช่วงที่ข้าวแตกกอ อยู่ที่ 15 - 20 เซนติเมตร เกษตรกรปฏิบัติในระดับปานกลาง ในประเด็น การใส่ปุ๋ยแต่งหน้าสูตร 46-0-0 อัตรา 5 กิโลกรัมต่อไร่ ในระยะข้าวตั้งท้อง มีการสำรวจโรคและแมลงศัตรูข้าวในแปลงนาอย่างสม่ำเสมอ ไม่กำจัดวัชพืชรบกวนใส่ปุ๋ย และเกษตรกรปฏิบัติในระดับน้อย ในประเด็น การไม่ป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยใช้หลายวิธีร่วมกัน เช่น ใช้สารสกัดจากธรรมชาติ สารเคมี และวิธีกลโดยเลือกวิธีใดวิธีหนึ่ง

2.2.5 การตัดพันธุ์ปน พบว่า เกษตรกรมีระดับการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า เกษตรกรปฏิบัติในระดับมากในประเด็น พันธุ์ปนที่ถอนออกนำไปทำลาย นอกแปลงขยายพันธุ์ มีการถอนกำจัดต้นข้าวที่มีลักษณะของเมล็ดผิดไปจากเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ปลูก เช่น มีเมล็ดสั้น หรือยาว หรืออ้วน หรือผอม หรือมีสีเปลือกแตกต่างออกจากแปลงนา และมีการถอนกำจัดต้นข้าวที่มีลักษณะผิดปกติไปจากต้นพันธุ์ข้าวที่ปลูก เช่น ต้นสูงหรือต่ำกว่า ต้นที่ออก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

ดอกก่อน หรือออกดอกหลัง เกษตรกรปฏิบัติในระดับน้อยในประเด็น มีการตัดพันธุ์ปนในแปลงนา เฉพาะในช่วงเก็บเกี่ยว เท่านั้นเกษตรกรให้ความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า ทุกข้อมี ความสำคัญระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) มีการถอนกำจัดต้นข้าวที่มีลักษณะของเมล็ดผิดไปจากเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ปลูก เช่นมีเมล็ดสั้น หรือยาว หรืออ้วน หรือผอม หรือมีสีเปลือกแตกต่าง ออกจากแปลงนา 2) พันธุ์ปนที่ถอนออกไปทำลาย นอกแปลง ขยายพันธุ์ 3) มีการถอนกำจัดต้นข้าวที่มีลักษณะผิดปกติไปจากต้นพันธุ์ข้าวที่ปลูก เช่น ต้นสูงหรือต่ำกว่า ต้นที่ออกดอกก่อน หรือออกดอกหลัง และ 4) มีการตัดพันธุ์ปนในแปลงนา เฉพาะในช่วงเก็บเกี่ยวเท่านั้น

2.2.6 การเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรมีระดับการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า เกษตรกรปฏิบัติในระดับมากในประเด็น 1) ทำความสะอาดกระสอบ ก่อนการบรรจุเมล็ดพันธุ์ข้าว 2) เก็ลี่ยและกลับเมล็ดพันธุ์ที่ตาก เพื่อให้เมล็ดพันธุ์แห้งอย่างทั่วถึง และใช้ผ้าคลุม ในตอนกลางคืน และ 3) เก็บเกี่ยวระยะพลับพลึง โดยเก็บเกี่ยวข้าวหลังจากที่ข้าวออกดอกเป็นเวลา 28 - 30 วัน เกษตรกรปฏิบัติระดับปานกลาง ในประเด็น 1) ทำความสะอาดเครื่องนวด และปรับความเร็วรอบเครื่องให้เหมาะสมก่อนนวดเมล็ดพันธุ์ เกษตรกรปฏิบัติระดับน้อย ในประเด็น 1) ระบายน้ำออกจากแปลงนาก่อนเก็บเกี่ยวประมาณ 20 - 30 วัน เกษตรกรปฏิบัติระดับน้อยที่สุดในประเด็น 1) ตากเมล็ดพันธุ์ เพื่อลดความชื้นกับพื้นโดยตรง เกษตรกรให้ความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า ทุกข้อมีความสำคัญระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) เก็บเกี่ยวระยะพลับพลึง โดยเก็บเกี่ยวข้าวหลังจากที่ข้าวออกดอกเป็นเวลา 28 - 30 วัน 2) ทำความสะอาดเครื่องนวด และปรับความเร็วรอบเครื่องให้ เหมาะสมก่อนนวดเมล็ดพันธุ์ 3) เก็ลี่ยและกลับเมล็ดพันธุ์ที่ตาก เพื่อให้เมล็ดพันธุ์แห้งอย่างทั่วถึง และใช้ผ้าคลุมในตอนกลางคืน เกษตรกรให้ความสำคัญระดับมากในประเด็น ระบายน้ำออกจากแปลงนาก่อนเก็บเกี่ยวประมาณ 20 - 30 วัน

ตารางที่ 1 สรุปผลของความสำเร็จและการปฏิบัติต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

n = 187

กิจกรรม	ระดับการปฏิบัติ			ระดับความสำคัญ		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ
1. การเตรียมพื้นที่	3.72	0.813	มาก	9.65	0.923	มากที่สุด
2. การเตรียมเมล็ดพันธุ์และการตากกล้า	3.55	0.524	มาก	9.12	1.355	มากที่สุด
3. การปลูก	3.53	1.053	มาก	9.92	0.473	มากที่สุด
4. การดูแลรักษา	2.95	0.524	ปานกลาง	9.71	0.924	มากที่สุด
5. การตัดพันธุ์ปน	3.57	0.812	มาก	9.25	1.253	มากที่สุด
6. การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	3.11	0.511	ปานกลาง	9.11	1.332	มากที่สุด
รวม	3.41	0.706	มาก	9.46	1.04	มากที่สุด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาถึงปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ซึ่งสามารถแยกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาประเด็นย่อยพบว่า เกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อยในประเด็น 1) การทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนสีข้าว เกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อยที่สุดในประเด็น 1) การจัดการแปลงขยายพันธุ์ 2) โรคและแมลงศัตรูข้าว 3) การเก็บรักษาผลผลิตที่เหมาะสม และ 4) การจัดบันทึกผลผลิต

3.2 ด้านการตลาด พบว่า เกษตรกรมีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาประเด็นย่อยพบว่า เกษตรกรมีปัญหาในระดับปานกลางในประเด็น 1) การกำหนดราคาในการจำหน่ายที่เหมาะสม 2) การเพิ่มช่องทางในการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์หลายช่องทาง และ 3) การกำหนดเป้าหมายและแผนการกระจายเมล็ดพันธุ์ในแต่ละปีตรงตามความต้องการของชาวนา เกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อยในประเด็น 1) การพัฒนาคุณภาพเมล็ดพันธุ์ และ 2) การประชาสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกชุมชน

3.3 ด้านการเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาประเด็นย่อยพบว่า เกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อยที่สุดทุกข้อ 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิก 2) การเรียนรู้ร่วมกับศูนย์ฯ อื่น 3) การเรียนรู้ผ่านเจ้าหน้าที่รัฐและเอกชน ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105

n = 187

ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ
1. ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์	1.14	0.264	น้อยที่สุด
2. ด้านการตลาด	2.72	0.554	ปานกลาง
3. ด้านการเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์	1.05	0.238	น้อยที่สุด
รวม	1.64	0.352	น้อยที่สุด

4. การได้รับและความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105

ในการวิจัยครั้งนี้ เกษตรกรศูนย์ข้าวชุมชน มีความต้องการระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมดังนี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

ตารางที่ 3 สรุปผลการได้รับและความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105

n = 187

กิจกรรม	การได้รับ			ระดับความต้องการ		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ
1. การผลิตเมล็ดพันธุ์	4.95	0.162	มากที่สุด	4.86	0.545	มากที่สุด
2. การตลาด	4.90	0.143	มากที่สุด	4.84	0.434	มากที่สุด
3. การเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์	4.94	0.433	มากที่สุด	4.97	0.454	มากที่สุด
รวม	4.93	0.246	มากที่สุด	4.89	0.477	มากที่สุด

4.1 ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมของเกษตรกร ด้านสื่อบุคคล (ราชการ) ความต้องการในการส่งเสริมการเรียนรู้โดยรวมมีความต้องการในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า เกษตรกรต้องการได้รับความรู้ในระดับมากที่สุดทุกข้อ สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ 1) การผลิตเมล็ดพันธุ์ 2) การตลาด และ 3) การเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์

4.2 ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมของเกษตรกร ด้านสื่อบุคคล (เอกชน) โดยรวมมีความต้องการในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า เกษตรกรต้องการได้รับความรู้ในระดับมากที่สุดทุกข้อ สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ 1) การเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ 2) การตลาด และ 3) การผลิตเมล็ดพันธุ์

4.3 ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมของเกษตรกร ด้านมวลชน (โทรทัศน์) โดยรวมมีความต้องการในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า เกษตรกรต้องการได้รับความรู้ในระดับมากที่สุดทุกข้อ สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ 1) การตลาด 2) การเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ และ 3) การผลิตเมล็ดพันธุ์

4.4 ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมของเกษตรกร ด้านมวลชน (อินเทอร์เน็ต) โดยรวมมีความต้องการในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า เกษตรกรต้องการได้รับความรู้ในระดับมากที่สุดทุกข้อ สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ 1) การเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ 2) การตลาด และ 3) การผลิตเมล็ดพันธุ์

4.5 ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมของเกษตรกร ด้านสื่อกิจกรรม (ฝึกอบรม) โดยรวมมีความต้องการในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า เกษตรกรต้องการได้รับความรู้ในระดับมากที่สุดทุกข้อ สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ 1) การเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ 2) การตลาด และ 3) การผลิตเมล็ดพันธุ์

4.6 ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมของเกษตรกร ด้านการสาธิต โดยรวมมีความต้องการในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า เกษตรกรต้องการได้รับความรู้ในระดับมากที่สุดทุกข้อ สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ 1) การเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ 2) การตลาด และ 3) การผลิตเมล็ดพันธุ์

4.7 ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมของเกษตรกร ด้านการดูงาน โดยรวมมีความต้องการในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า เกษตรกรต้องการได้รับความรู้ในระดับมากที่สุดทุกข้อ สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ 1) การตลาด 2) การเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ และ 3) การผลิตเมล็ดพันธุ์

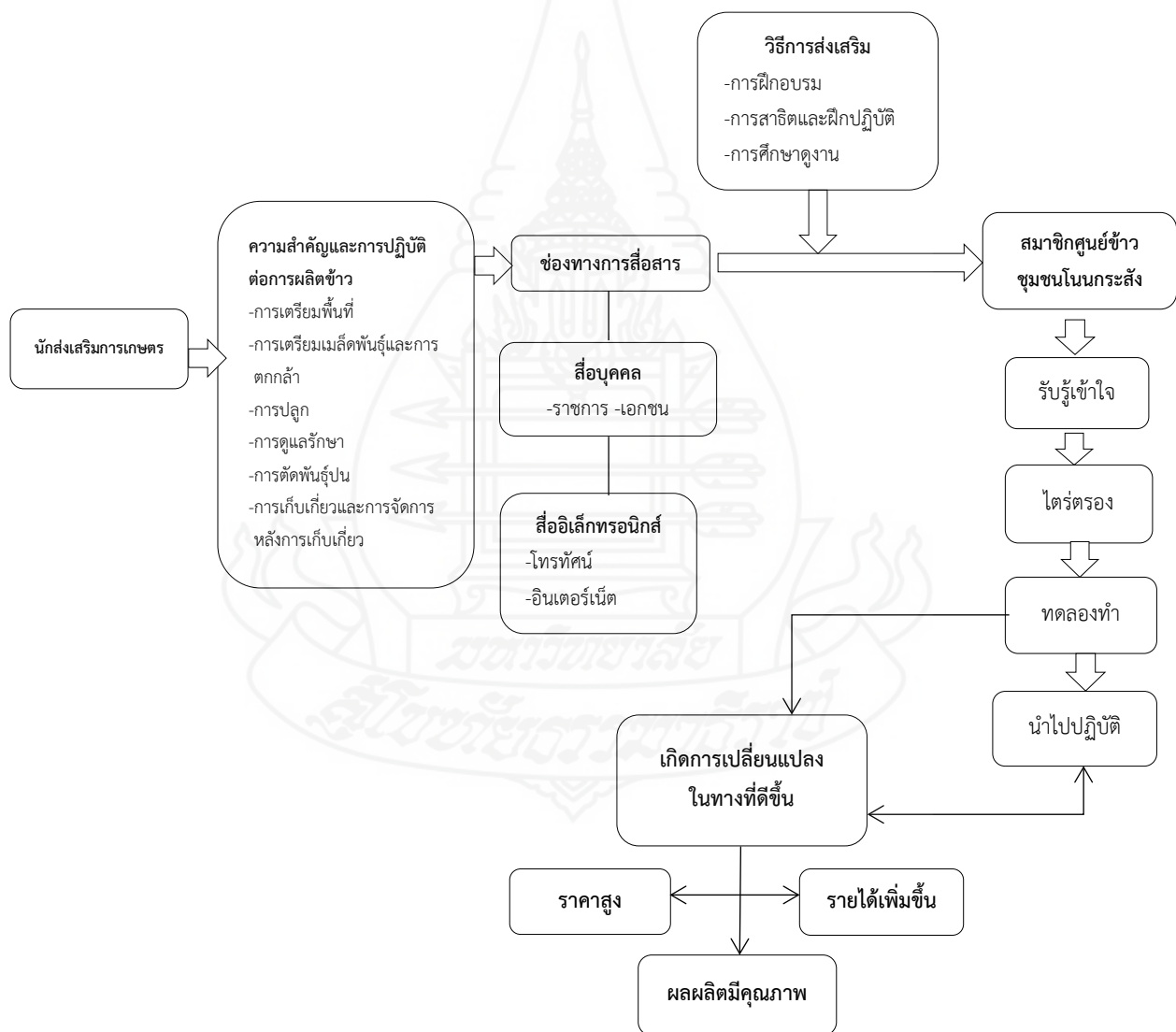
5. แนวทางการส่งเสริม จากการวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนโนนกระสัง พบว่า เกษตรกรมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับกระบวนการและขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

มะลิ 105 ในเรื่องต่างๆ จากสื่อบุคคลของหน่วยงานราชการ ด้วยวิธีการฝึกอบรม การสาธิตและการปฏิบัติ และศึกษาดูงาน มากที่สุด จึงได้เสนอแนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของสมาชิก โดยนักส่งเสริมการเกษตรที่มี องค์ความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ผ่านช่องทางและวิธีการ ที่เหมาะสม ซึ่งในการถ่ายทอดความรู้ในแต่ละครั้ง อาจใช้วิธีการส่งเสริมมากกว่า 1 วิธี เช่น การบรรยายถ่ายทอดความรู้ ควรเพิ่มกิจกรรมการศึกษาดูงานร่วมกับการฝึกปฏิบัติแปลงสาธิต เพื่อให้เกษตรกรได้ฟังและเห็นสภาพพื้นที่ ที่เหมาะสมกับการ ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และได้รับความรู้ที่เข้าใจยิ่งขึ้น นำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเพิ่มมากขึ้น อันก่อให้เกิด การเปลี่ยนในทางที่ดีขึ้น ทั้งในด้านผลผลิตมีคุณภาพ จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ราคาสูงขึ้น และมีรายได้เพิ่มขึ้น ดังแสดง ในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

อภิปรายผลการวิจัย

ศูนย์ข่าวชุมชนโนนกระสัง อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 63.6 ร้อยละ 41.7 อายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี ร้อยละ 63.1 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 6-10 ปี ส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนโดยร้อยละ 64.7 มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน 1-5 ปี ร้อยละ 88.2 มีพื้นที่ถือครองการเกษตรมากกว่า 10 ส่วนใหญ่ร้อยละ 96.8 มีผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว มากกว่า 400 กิโลกรัม / ไร่ ร้อยละ 99.5 เก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้ ส่วนใหญ่ร้อยละ 100 ใช้ทุนของตัวเอง ร้อยละ 67.9 มีรายได้จากการผลิตข้าว ต่ำกว่า 10,000 บาท / ไร่ ร้อยละ 66.8 มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่า 10,000 บาท/ไร่ สภาพการผลิตการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 พบว่า ร้อยละ 94.7 นำเมล็ดพันธุ์มาจากหน่วยงานราชการ ร้อยละ 55.6 ใช้เมล็ดพันธุ์ 15-17 กิโลกรัม/ไร่ ร้อยละ 98.9 เคยทดสอบความงอกของเมล็ดพันธุ์ ร้อยละ 100 ใช้รถไถขนาดใหญ่ในการเตรียมดิน ร้อยละ 100 ใช้การเตรียมดินแบบ ไถตะ และไถแปร ร้อยละ 100 ไม่ใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช ร้อยละ 50.8 ใช้วิธีการหว่านแห้ง ร้อยละ 84.5 ปักดำหรือหว่านในช่วงเดือนพฤษภาคม สภาพการผลิตการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ด้านการดูแลรักษาพบว่า ร้อยละ 97.9 กำจัดวัชพืชโดยใช้แรงงานคน ส่วนใหญ่ร้อยละ 83.4 กำจัดวัชพืช 1 ครั้ง/ปี ร้อยละ 52.4 เป็นหลายนก ร้อยละ 100 ใส่ปุ๋ย โดยร้อยละ 97.9 ในปุ๋ยสูตรที่ 1 16-16-8 จำนวน 20-25 กิโลกรัม/ไร่ 20-30 หลังข้าวออก ครั้งที่ 2 สูตร 46-0-0 จำนวน 10 กิโลกรัม/ไร่ 30 วันก่อนข้าวออกดอก ร้อยละ 100 เกษตรกรไม่ใช้สารเคมี ร้อยละ 100 เกษตรกรไม่ใช้สารเคมี ร้อยละ 98.4 ระบายน้ำออกก่อนการเก็บเกี่ยว 5-7 วัน ร้อยละ 99.5 ตัดถอนพันธุ์ในระยะโน้มรวงและระยะแตกกอ สภาพการผลิตการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ด้านการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า ร้อยละ 100 เก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ 30 วัน หลังการออกดอก 80 % ร้อยละ 100 เก็บเกี่ยวโดยใช้รถเกี่ยวนา ร้อยละ 97.3 ใช้เวลาในการตากเมล็ดพันธุ์ข้าวจำนวน 4 วัน ร้อยละ 100 ใช้ตาข่ายไนลอน (มุงเขียว) สภาพการผลิตการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ด้านการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ก่อนจำหน่าย ร้อยละ 98.9 ใช้วิธีอื่นๆ เช่น ยุงฉาง ในการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าว ส่วนใหญ่ร้อยละ 54.5 วางกระสอบชิดกัน 2 แถว ร้อยละ 100 จำหน่ายให้กับองค์การบริหารส่วนตำบล แตกต่างจาก บรรพต เชื้อเพชร (2551, น. 48) ศึกษาการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในนาข้าวของเกษตรกรสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน จังหวัดปทุมธานี พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 49.77 ปี จบประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.59 คน มีประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ย 25.24 ปี มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ยครัวเรือนละ 2.41 คน สอดคล้องกับ สัจจา บรรจงศิริ (2552, น. 271) ศึกษารูปแบบการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน พบว่า สมาชิกเกินร้อยละ 50 เป็นชาย อายุเฉลี่ย 47.2 ปี จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีแรงงานเฉลี่ยต่อครัวเรือน 2-3 คน สมาชิกไม่มีตำแหน่งในชุมชนและในองค์การบริหารส่วนตำบล อาชีพเสริมได้แก่ การเกษตรอื่นๆ และรับจ้าง พื้นที่ปลูกข้าวมีทั้งเป็นของตนเองและที่เช่า รูปแบบที่ใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชนมี 7 ขั้นตอน เริ่มจากการสำรวจพื้นที่ที่กำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัด การประเมินศูนย์ข่าวชุมชนก่อนเริ่มดำเนินการพัฒนา การจัดทำยุทธศาสตร์ การพัฒนาศูนย์ ข่าวชุมชน การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดทำแผนปฏิบัติการ การติดตามผลการดำเนินงาน และการประเมินผลภายหลังการพัฒนา ซึ่งผลการดำเนินการพัฒนาพบว่า ทุกศูนย์ข่าวชุมชนมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชนให้ยั่งยืนควรมีการส่งเสริมทั้งในระดับนโยบาย ระดับหน่วยงาน และระดับท้องถิ่น (อบต.) และยังพบว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน 2 ด้านคือปัจจัยภายใน ได้แก่ ปัจจัยบุคคลที่เป็นประธาน/กรรมการและสมาชิก ระบบการบริหารงาน แพลงนาที่ใช้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์และการเรียนรู้ของสมาชิก ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ภัยธรรมชาติ ปัจจัยการผลิต พ่อค้าคนกลาง/พ่อค้าเมล็ดพันธุ์ และหน่วยงานสนับสนุนทั้งภาครัฐและ ท้องถิ่น จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มมีปัญหาด้านการบริหาร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

ศูนย์ข้าวชุมชน การเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ การผลิตเมล็ดพันธุ์ และการตลาด มีความต้องการองค์ความรู้ในด้านการผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน ด้วยวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบรายกลุ่ม ผ่านช่องทางสื่อกิจกรรมการฝึกอบรม การสาธิต การศึกษาดูงาน โดยนำเนื้อหาและองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ไปถ่ายทอดให้แก่สมาชิกในกลุ่ม เมื่อกลุ่มได้รับการเรียนรู้ดังที่กล่าวมาแล้วนำไปปฏิบัติ ทำให้มีการดำเนินงานของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการบริหารจัดการกลุ่ม การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ มีการวางแผนการตลาดที่สอดคล้องกับผลผลิตข้าว ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง และยั่งยืนต่อไป ดังแสดงตามภาพที่ 1

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาพัฒนาด้านองค์ความรู้ในการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในกลุ่ม ทำให้สามารถบริหารจัดการภายในกลุ่มได้ดีขึ้น

1.2 ศูนย์ข้าวชุมชนขาดการพึ่งตนเองด้านการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องซึ่งในการประชาสัมพันธ์ยังต้องอาศัยหน่วยงานภาครัฐในการประชาสัมพันธ์แทน ดังนั้นควรมีการให้ความรู้ด้านการประชาสัมพันธ์ของศูนย์ข้าวชุมชนเองเพื่อสะดวกในการติดต่อและโฆษณาข้าวในศูนย์ต่อไป

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสร้างการรวมตัวกันเป็นชุมชนของเกษตรกร สร้างกลุ่มบุคคลเป้าหมายให้ชัดเจน มีการจัดระเบียบภายในชุมชน มีการช่วยเหลือกันในการทำการเกษตร รวมกันซื้อปัจจัยการผลิต รวมกันขายผลผลิต โดยการสนับสนุนของรัฐบาลในด้านเงินทุนและช่องทางการตลาด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ระหว่างศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน และหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนที่เกี่ยวข้องเพื่อหาปัญหาและความต้องการของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวต่อไป

2.2 ควรมีการทำการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการจัดการศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในพื้นที่อื่นๆต่อไป

2.3 ควรมีการสำรวจพื้นที่การกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัด การประเมินศูนย์ข้าวชุมชนก่อนเริ่มดำเนินการพัฒนาการจัดทำยุทธศาสตร์ การพัฒนาศูนย์ ข้าวชุมชน การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดทำแผนปฏิบัติการ การติดตามผลการดำเนินงาน และการประเมินผลภายหลังการพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

บรรพต เชื้อเพชร . (2551). การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในนาข้าวของเกษตรกรสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดปทุมธานี.

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ประไพศรี จตุเทณ. 2551. ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในเขตทุ่งกุลาร้องไห้

จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

ทิชากร บุเกตุ. (2552). การดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดนนทบุรี (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

สัจจา บรรจงศิริ. (2552). รูปแบบการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ. (2561). แนวคิดทฤษฎีด้านการบริหารงานส่งเสริมและการพัฒนาการเกษตร. ในประมวลสาระ
วิชาการบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. (หน่วยที่ 2, น.1-88). นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

